

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE VE DİĞER OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Adem BELDAĞ* & Sinan KESKİN**

Öz

Bu araştırmada bilim ve sanat merkezlerinde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları değerler açısından diğer öğrencilerden farklı olup olmadıklarının öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenen araştırma olgubilim çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma gurubu amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem tekniği ile belirlenen bilim ve sanat merkezinde görev yapmakta olan 13 öğretmenden oluşmaktadır. Bu doğrultuda bilim sanat merkezinde görev yapan öğretmenlere uygulanmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu alan yazın doğrultusunda uzman görüşü ve pilot uygulama aşamalarından geçirilerek geliştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerde en fazla özgüven ve doğruluk değerlerinin, bilim ve sanat merkezinde öğrenim görmeyen öğrencilerde ise vefa ve sevgi değerlerinin gözlemlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören ve görmeyen öğrencilere empati ve sorumluluk değerlerinin kazandırılması gerektiği hususunda görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören öğrencilere değerler eğitimi yönelik programların uygulanması ve uygulanacak değerler eğitimi programının örtük program çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre, bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında özgüven, vefa, sevgi, saygı, cesaret gibi değerlere sahip olma açısından farklılıklar görüldüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: özel yetenekli öğrenciler, üstün yetenekli öğrenciler, bilim ve sanat merkezi, değerler eğitimi, değer.

Teachers' Views Concerning the Values of Students at Science and Art Centres Versus Other Schools

Abstract

This study aims at identifying whether or not the gifted students attending science and art centres differ from the others in relation with the values they hold from the teachers' point of view. Designed with the qualitative research approach, the study was conducted in the framework of phenomenology. Study group was selected from science and art centers by using the criterion sampling under purposed sampling. 13 teachers participated in this study. For collecting study data, a semi-structured interview form consisting of open-ended questions was prepared in reference to the literature. The interview questions were revised according to experts' opinion and pilot implementation was conducted so that measures could be taken as necessary. The data collected from the participant teachers were analyzed with descriptive analysis. The examination of the teachers' views revealed that values of self-confidence and righteousness have the highest frequency. On the other hand, loyalty and love were found to be the most common values among students from other schools. The teachers' views suggest that the values of empathy and responsibility should be given to students in both science and art centres and other schools, values education should be included in the curriculum for students studying in science and art centres, and such values education should be carried out within the framework of the covert curriculum. Lastly, particularly difference was found between self-confidence, loyalty, love, respect and courage values held by the students studying in science and art centres and studying in other schools.

Keywords: gifted students, talented students, science and art centre, values education, values.

* Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

** MEB

Giriş

Tarihsel süreç incelendiğinde insanların yaşamlarını değiştiren, medeniyet gelişimini sağlayan hiç şüphe yok ki üstün beyin gücüne sahip insanlardır (Çağlar, 2004). Toplumla olumlu veya olumsuz etki eden bu bireyler karşımıza lider, asker, siyasetçi, bilim veya din adamı olarak çıkmaktadır. Bu kişilerin en temel özelliği toplumdaki bireylere göre üstün özelliklere sahip olmalarıdır. Bu nedenle toplum ve hatta insanlık üzerinde bu kadar büyük bir etkiye sahip bireylere farklı eğitimlerin verilmesi toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır. Alanyazın incelendiğinde üstün yetenekli veya özel yetenekli olarak ifade edilen bu bireyler, Akarsu (2004) tarafından “En az bir yetenek alanında yaşlılarının üstünde performans gösteren, dili etkili kullanan, meraklı, bazı konulara yoğun ilgi gösteren, çabuk öğrenen, güçlü bellekleri olan, yüksek düzeyde duyarlılığı olan, özgün ifade biçimlerine sahip olan, yeni ve zor deneyimleri tercih eden, kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapan, yeni durumlara çabuk uyum sağlayan, okumaya düşkün olan bireyler” şeklinde tanımlanırken; MEB (2007), tarafından zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci, özel yetenekli öğrenci olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2007). Gökdere ve Çepni (2003), üstün yetenekli çocuklar için sahip oldukları yüksek potansiyelin yanı sıra çeşitli özellikler yönünden de akranlarından farklılık gösterdiklerini ifade etmektedir. Davies & Davies (2014) ise yeteneği okulun başarısı için önemli faktörlerden birisi olarak görmektedir.

Aktepe ve Aktepe’ye (2009) göre üstün yetenekli çocukların belli başlı özellikleri aşağıdaki gibidir:

- ❖ Üstün yetenekli çocukların benlik kavramı yaşlılarından daha gelişmiştir.
- ❖ Üstün yetenekli çocuklar arkadaşları arasında popülerdir.
- ❖ Üstün yetenekli çocuklar çoğunlukla kendilerinden çok büyük çocuklarla oynarlar.
- ❖ Üstün yetenekli çocuklarda, diğer çocuklara oranla okul disiplinsizliği, suç ve saldırgan davranışlar çok daha az görülmektedir.
- ❖ Yetişkinlik çağlarında akıl sağlığı ve sosyal uyum yönünden durumlarının doyurucu olduğunu gösteren araştırmalar vardır.

Ülkemizde özel yetenekli öğrenciler için uygulanan ve tüm yurda yayılan eğitim modeli bilim ve sanat merkezleri (BİLSEM) dir. BİLSEM okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin (resim, müzik ve genel zihinsel yetenek) örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (MEB, 2015).

Türkiye’de ilk bilim ve sanat merkezi 1995 yılında Ankara’da açılmış olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi’dir (MEB, 2013). 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibarıyla, 69 ilde 83 BİLSEM faaliyet göstermektedir. Özel yetenekli öğrenciler BİLSEM’lerde örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda daha çok proje tabanlı eğitim almaktadırlar (MEB, 2015). BİLSEM’lerde özel yetenekli öğrencilere; uyum, destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme, özel yetenekleri geliştirme ve proje üretimi/yönetimi olmak üzere toplam beş eğitim programı uygulanmaktadır (MEB, 2007). Bilim ve sanat merkezlerine öğrenci seçimi Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından her yıl belirlenen sınıf seviyesine ve uygulama takvimine göre yapılmaktadır (MEB, 2015). BİLSEM’de tanılama ile ilgili işlemler Merkez Tanılama Komisyonu tarafından yürütülmektedir. BİLSEM, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla il bünyesinde yer alan bütün resmî ve özel okullara tanılama yapılacak sınıf seviyesi ve ilgili işlemleri duyurur. Sınıf öğretmenleri, sınıfta akranlarına göre farklı özellikler gösterdiğini gözlemlediği öğrencileri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan gözlem formlarını doldurarak aday gösterir. Aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları BİLSEM Tanılama Komisyonu tarafından değerlendirilir. Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına girmesi uygun görülen öğrenciler, BİLSEM Yürütme Kurulunun belirlediği tarihlerde, belirlenen ölçme araçları ile grup taramasına alınır. Grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınır. Bireysel inceleme sonucuna göre özel yetenekli olduğu belirlenen öğrenciler örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM’lerde destek eğitim faaliyetlerine devam ederler (TBMM Komisyonu Raporu, 2012).

Topluma bu denli yön veren, yaşitlarına göre birçok yönden üstün olan özel yetenekli öğrencilere BİLSEM’lerde farklı alanlarda verilen eğitimin yanı sıra sahip oldukları değerler ile ahlaki gelişim düzeylerinin belirlenmesi (Silverman, 1994) ve bu doğrultuda değer kazandırılmaya yönelik etkinliklerin yapılması önemlidir. Değerler eğitimi bu isimle özellikle 2004 yılında ilköğretim programlarında yapılan köklü değişiklikle yer almaya başlamış ve o günden bu yana programların önemli bir ögesi olamaya devam etmektedir. Değerler Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında doğrudan diğer programlarda örtük olarak kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda bütün dillerde hem iktisadi anlamda kıymet, paha ya da bir şeyin ederi olarak da insan hayatının anlamlandırılması ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi için başvurulan bir inanç temeli olarak kullanılan (Cevizci, 2006) değer, Türk Dil Kurumu, (2015) tarafından “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 2005):

- ❖ Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- ❖ Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğu-
na inanılan ölçütlerdir.

- ❖ Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- ❖ Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- ❖ Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır.
- ❖ Değerler normları da içerir.

Toplumların eğitimle ulaşmak istedikleri ana hedefler o toplumun varmak istediği asıl noktalar olup, bu hedeflere ulaşmada önemi göz ardı edilemeyecek unsurlardan biri de değerlerdir (Yaylacı ve Beldağ, 2015). Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013), değerler eğitiminin toplumu oluşturan tüm bireyler için önemli olduğunu aynı zamanda bireyin mutluluğu, iç huzuru ve toplumsal barış açısından da büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Akranlarına göre birçok yönden farklılık gösteren (Aktepe ve Aktepe, 2009) özel yetenekli öğrencilerin değerlerle de donatılmaları gerekmektedir. Bu öğrencilerin sahip oldukları niteliklerin bedensel, zihinsel, kişisel ve sosyal özellikler olarak ifade edilmekle birlikte değerler eğitimi ile ilişkili olduğu da belirtilmektedir (Gökdere ve Çepni, 2003). Akranlarına göre birçok yönden üstün olan özel yetenekli öğrencilere uygulanacak olan karakter eğitimi programının da başarılı olacağını belirtmektedir (Berkowitz & Hope, 2009). Bu öğrencilere değerlerin kazandırılmasında en önemli etmenin aile ve öğretmen olduğu ifade edilmektedir (Machů & Navrátilová, 2014).

Üstün yetenekli çocukların bir takım özellikleri bakımından akranlarına göre önde olmaları bencillığe yol açmakta ve bu durumda ilişkilerine zarar verse de disiplinsizlik, saldırganlık, suç işleme gibi olumsuz davranışlara az rastlanılmaktadır (Gökdere ve Çepni, 2003). Bu özelliklere sahip olan üstün yetenekli çocuklar, uygun eğitim ortamlarında eğitilerek insanlık için büyük bir kazanım hâline gelebilecekleri gibi, eğitimlerinin önemsenmemesi ve potansiyellerinin dikkate alınmadığı durumlarda da insanlık için çok büyük bir kayıp olabilir (Kuzu ve Şenol, 2012). Bu doğrultuda çalışmanın amacı, bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları değerlere ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

- ❖ BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerde gözlemlenen değerlere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- ❖ BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- ❖ BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkisine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- ❖ BİLSEM’lerde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

- ❖ BİLSEM öğrencileri ile diğer okullara devam eden öğrencilerin sahip oldukları değerlerle ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?

Yöntem

Özel yetenekli bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları değerlere ilişkin öğretmen görüşlerini değerlendirebilmek amacıyla tasarlanan bu çalışma, nitel yaklaşıma uygun olarak desenlenen farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanan olgubilim (Yıldırım ve Şimşek, 2011) çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ve durumlardan oluştuğu (Büyüköztürk, vd., 2010) ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Ölçüt olarak bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda en az bir yıl öğretmenlik yapmış olmak esas alınmıştır. Bu doğrultuda yukarıda ifade edilen ölçütleri karşılayan Rize Fatma-Nuri Erkan Bilim ve Sanat Merkezi'nde görev yapmakta olan 13 öğretmen araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Bilim sanat merkezinde görev yapan öğretmenlere uygulanmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu alanyazın doğrultusunda hazırlanmıştır. Görüşme sorularının hazırlanmasında iki uzman görüşü alınmış ve ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamalar sonunda sorulara son şekli verilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmış, görüşlerin çarpıcı bir şekilde yansıtılması için doğrudan alıntılara sık sık yer verilen betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir (Şahin, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veriler güvenilirliği sağlamak için iki araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve araştırmacılar arasında büyük oranda uyum sağlandığı gözlenmiştir. Doğrudan alıntılar yapılırken öğretmenler Ö-1, Ö-2 vb. olarak kodlanmıştır.

Bulgular

Bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları değerlere ilişkin öğretmen görüşlerini incelenmesi amaçlanan bu çalışmada araştırmanın temel amacı çerçevesinde hazırlanan araştırma soruları tema olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bulgular betimsel analiz yaklaşımına uygun şekilde öğretmen görüşlerinden alıntılar ile desteklenerek aşağıda verilmiştir.

BİLSEM'lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerde gözlemlenen değerlere ilişkin öğretmen görüşleri

BİLSEM'lerde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilerde gözlemledikleri değerlere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrarın *özgüven ve doğruluk* değerinde olduğu gözlemlenirken, *kararlılık, saygı, cesaret ve hoşgörü* değerlerinin de önemli frekanslara sahip olduğu tespit edilmiştir.

BİLSEM öğretmenleri en çok tekrar eden değerlerin *özgüven* ve *doğruluk* olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin özgüvenlerinin yüksek olduğuna ilişkin ifadeler örnek olarak “Kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri, özgüvenlerinin yüksek olması (Ö-11)”, “Akıllarına gelen her şeyi paylaşırlar. Medeni cesaretleri, özgüvenleri üst seviyededir (Ö-6)”, “Sınıf etkinliklerinde hemen her öğrenci sorulan sorulara rahatlıkla cevap vermekteler. Normal çocuklarda gözlemlenen “Cevabım yanlış olur mu?” endişesini hiç taşımamaktalar (Ö-3)”, “Kendinden emin, ne yaptıklarını ve ne yapabileceğini bilebilen, kendini tanıyan, çevresini tanıyan, etrafında olanları fark eden, çevresine sevgiyle-saygıyla-empatiyle-hoşgörüyü bakabilen, haksızlığa gelemeyen ve gerektiğinde yanlışlıklara müdahale edebilen bir yapıda olan bu öğrencilerin BİLSEM den aldıkları eğitimle birçok değere sahip olmaları tabiatları gereğidir diye düşünüyorum (Ö-12)”, “Cesaret: Yeni karşılaştıkları herhangi bir durumun içinde bulunmaktan geri durmazlar. Zor olduğunu, tehlikeli olduğunu söylemeniz bile yeni bir etkinliğe katılmaktan geri durmazlar (Ö-13)” verilebilir.

Doğruluk değerine sahip olduklarını belirten görüşler ise, “Kesinlikle yalan söylemeye yanaşmıyorlar. Bir soru karşısında ilk önce nasıl cevap versem de karşımdaki mutlu olur düşüncesiyle değil bu sorunun doğru cevabı ne olur ona yöneliyorlar (Ö-9)”, “... sahip oldukları en önemli değerlerden birisi de *doğruluk* Ö-1” şeklindedir.

Diğer okullarda öğrenim öğrencilerde gözlemledikleri değerlere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde verilen cevaplarda *vefa* ve *sevgi* değerlerinin en yüksek tekrara sahip değerler olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde *vefa* değerinin öğrencilerde yüksek olduğunu “Şu ana kadar gözlemlediğim en önemli değer (fark) vefadır. (Ö-7)”, “Öğrenciler çok vefalı (Ö-3)”, “BİLSEM’lerde öğrenim gören öğrencilere göre daha vefalıdır. (Ö-1)” görüşleri ile ifade etmişlerdir.

Sevgi değerine sahip olduğunu düşünen öğretmenler ise; “Öğrenciler sevgi dolular (Ö-3)”, “Sevgi ... gibi değerlerden bir ya da bir kaçına sahip olan öğrencilerimiz daha fazla”, “Daha sevgi dolu ama iletişim sınırlarını aşabilen çabuk güvenen alçak gönüllüler (Ö-10)”, “BİLSEM’lerde öğrenim görmeyen (özellikle görev yaptığım ilköğretim okullarında ki gözlemlerime göre) öğrencilerde genellikle kanaatkarlık, alçak gönüllülük, sevgi, yardımseverlik gibi değerler ön plana çıkmaktadır (Ö-12)” ifadeleri ile görüşlerini belirtmişlerdir.

BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin öğretmen görüşleri

BİLSEM’lerde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilere ve BİLSEM’lerde öğrenim görmeyen öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. BİLSEM’lerde öğrenim gören özel yetenekli öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde en yüksek tekrara sahip değerlerin *empati*, *sorumluluk* ve *hoşgörü* değerleri olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin görüşleri şu şekildedir: “Özel yetenekli öğrenciler bencil olduklarından dolayı maalesef empati değerine sahip değiller (Ö-6)”, “Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerine empati değeri kazandırılmalı (Ö-11)”, “Başkaları için düşünme ve emek sarf etme eğilimleri nispeten daha az. Duygusal yönleri geliştirilmeli ve empati becerisi kazandırılmalı (Ö-9)”, “Özel yetenekli öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırılmalıdır (Ö-3)”, “Görev ve sorumluluk bilincine sahip olmalılar (Ö-2)”, “Sorumluluk olmazsa olmaz. Umursamazlar (Ö-6)”, “Öncelikle hoşgörü olmalı çünkü okul sonrası olan bir kurum olduğu için birbirlerinin davranışlarına hoşgörü göstermeleri gerekiyor (Ö-5)”, “Bilsem öğrencilerine hoşgörü olma duygusu kazandırılmalıdır (Ö-3)”, “Temel değerler Hoşgörü... kazandırılmalı (Ö-8)”, “Özgüvenleri tavan yapmış BİLSEM öğrencilerine kanaatimce ilkönce: Alçak gönüllülük, sorumluluk, çalışkanlık, sabır, yardımseverlik ve güven gibi değerlerin kazandırılması faydalı olacaktır (Ö-12)”.

Öğretmenlere, BİLSEM’lerde öğrenim görmeyen öğrencilere kazandırılması gereken değerler ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Bilsem öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde en yüksek tekrara sahip değerlerin *adalet, sorumluluk, empati*, değerleri olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir: “Ortaokul öğrencilerinin adalet-adil olmayı kazanmalarını isterim (Ö-10)”, “Ortaokul öğrencilerine adalet değeri kazandırılmalı (Ö-6)”, “Bu öğrencilere adalet duygusu kazandırılmalıdır (Ö-3)”, “Sorumluluk duygusu kazandırılmalı (Ö-9)”, “Sorumluluk... kazandırılmalı (Ö-6)”, “Ortaokul öğrencileri empati kurabilmeliler (Ö-10)”, Ortaokul öğrencilerine empati değeri kazandırılmalı (Ö-11)”.

Bilsem öğretmenleri ortaokul öğrencilerine *emeğe saygı, dürüstlük* değerlerinin de kazandırılması gerektiği görüşündeler. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir: “Ortaokul öğrencilerine emeğe saygı değeri kazandırılmalı (Ö-3)”, “İyilik, doğruluk, dürüstlük, paylaşımcılık... gibi kavramlar içleri doldurularak anlatılmalı (Ö-1)”.

BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkisine ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda görüş belirten öğretmenlerin yarısı BİLSEM’de uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu belirtirken, diğer yarısı ise etkili olmadığını belirtmişlerdir.

BİLSEM’de uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu belirtirken öğretmenlerin (6 katılımcı) görüşleri şu şekildedir: “Okullardan farklı olarak daha küçük öğrenci grupları ile çalışıldığından dolayı uygulanan etkinliklerle verilen değerler öğrenciye daha kolay kazandırılabilir (Ö-7)”, “Programların etkisi oldukça fazla, örneğin uyum programlarında çocuklar işbirliği içeri-

sindeler, tanışıyorlar, yardımlaşıyorlar ve ortak alan nasıl kullanılır onu öğreniyorlar (Ö-5)”, “Özellikle uyum ve destek eğitimi programları aidiyet duygusu, kurum bilinci, grupla hareket, bilimsellik, üretkenlik, sosyalleşme vb. değerleri kazandırmada çok etkilidir (Ö-2)”, “Grupla çalışma modülü ile bencillikten biraz uzaklaşıyorlar. Arkadaşına vefa duygusu gelişiyor. Tüm dersler aynı zamanda BİLSEM öğrencisinin tek olmadığını ve kendisi gibilerin ve üstünlerin olduğunu fark etmesini sağlıyor (Ö-9)”, “Temel değerlere dikkat çekiyoruz. Önemsiyoruz (Ö-8)”, “BİLSEM’lerde uygulanan programlar öğrencilere iletişimi, kendini ve diğerlerini tanımayı öğretmeye çalıştığı için, birlikte iş yapabilmeyi yardımlaşmayı ekip olmayı öğretmeye çalıştığı için, uyum sağlamayı ve uyum sağlatmayı öğretmeye çalıştığı için ve desteklerde öğrencinin sanat, spor ve bilim potansiyelini gerçekleştirmesini sağlamaya çalıştığı için ve benzeri eğitim programlarının etkisiyle; empati, yardımlaşma, birlikte yaşama, hoşgörü ve benzeri değerleri kazandırmada etkili olmaktadır (Ö-12)”.

BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkili olmadığını belirten öğretmenlerin (6 katılımcı) görüşleri şu şekildedir: “Uygulanan eğitim programının değerler eğitimine fazla katkı sağlamadığını düşünüyorum (Ö-11)”, “Şu anki haliyle çok fazla etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Değerlerin kazandırılmasında daha planlı bir şekilde uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekiyor (Ö-3)”, “Çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Eğitim programlarımızda mevcut değerler ve bu değerleri kazanım edinme durumları ile ilgili bir ölçek bulunmamaktadır (Ö-4)”, “BİLSEM eğitim programları değerler kapsamında öğretim ile ilişkilendirilmeli... Etkinlikler daha çok akademik bilgilere dayalı... Günlük yaşamla ilişkili ve etkili fakat değerler konusunda üzerinde çalışılmalı (Ö-1)”, “Yeterli olmamakla birlikte değerler eğitimi programın genelinde yer alıyor. Ancak değerler eğitiminde asıl olan öğretmen tutum ve uygulamalarıdır (Ö-6)”, “BİLSEM eğitim programlarının değerler eğitimine doğrudan bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Dolaylı olarak yapılan etkinliklerin yapısına göre; işbirliği, liderlik ve cesaret gibi değerler ön plana çıkmaktadır. Bunun birincil nedeni ise etkinliklerin genelde gruplar halinde, grubun kendi içinde işbirliğini; diğer gruplarla ise rekabeti gerektirecek şekilde olmalarıdır (Ö-13)”.

BİLSEM’lerde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmenlerin BİLSEM’lerde değerler eğitimine yönelik yapılabilecek uygulamalara ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerini önemli bir kısmı değerler eğitiminin programın içerisinde örtük olarak kazandırılması gerektiğine vurgu yaparken, az sayıda bir öğretmen ise bağımsız değerler eğitimi dersinin programda yer alması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (9 katılımcı) değerlerin BİLSEM’de uygulanan eğitim programları içerisinde kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir: “Değerler eğitimi çok önemli bir konu-sorun-olay olmakla birlikte mevcut sistem ve anlayış-algı içerisinde ayrı bir ders olarak okutulması kana-

atımca yanlış olacaktır. Bilinçaltımızda dersler; notla değerlendirilen, hayatın içinde olmayan ve hayatın içerisinde aslında fazlaca işimize yaramadığını düşündüğümüz olgulardır. Dolayısıyla ona göre değer veririz gerekirse bir kalemde silebiliriz, kopya çekebiliriz, dersi geçene kadar önemser geçtikten sonra unutturuz, hatta önemsemeyiz gerekirse dersten kalırız ve hatta gerekirse okulu tümünden terk ederiz, kaçırız, devamsızlık yaparız vb. Dolayısıyla böyle bir engel varken değerler eğitiminin ders olarak işlenmesinde tüm derslere, teneffüslere, etkinliklere, eğitime, yönetime, öğretmene, personele, veliye, yazılı ve görsel basına, halka kısacası hayatın ta kendisine yedirirsek- giydirecek, önemser- değer verir, asıl mesele olarak görürsek ... o zaman değerler eğitimi tam manasıyla ve layıkıyla yapmış oluruz diye düşünüyorum (Ö-12)”, “Değerler eğitiminin bir ders olarak verilerek kazandırılabilceğini düşünmüyorum. Öğretmenler bu eğitime sahip olmalı ve her öğretim etkinliğini günlük yaşamla ve bir değerle ilişkilendirmelidir (Ö-1)”, “Değerler eğitimi ders olarak yer almamalı ancak programların içine örtük olarak yerleştirilmeli, programlarda kazanımlar içinde değerler eğitimi boyutu olmalı (Ö-2)” “Ders olmayabilir; ancak etkinliklerde değerlere daha fazla yer verilebilir (Ö-3)”, “Değerler eğitimi ders olarak olmamalı çünkü diğer dersler gibi okuyarak, anlatarak öğretilcek bir durum olmadığını düşünüyorum. Diğer dersler içerisindeki etkinliklerle bu eğitimin verilebileceğini düşünüyorum (Ö-5)”, “Değerler eğitimi diye bir ders konmasına gerek yok. Bütün ders ve etkinliklerin içinde bir nebze de olsun bu konuya değinilmeli, sistemin bütününe yansıtılmalı (Ö-6)”, “Gerekli olduğunu düşünmüyorum. Temalarımızda işlemek yeterli gelir (Ö-10)”, “Uygulanan eğitim programları içerisinde kazandırılması daha uygun olur görüşündeyim (Ö-7)”, “Kesinlikle eğitim programları içinde daha çok yer verilmeli, öğrenciler bu değerleri edinme durumuna göre takip edilmeli, kazanımlar halinde aşamaları takip edilmeli (Ö-4)”.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı (5 katılımcı) değerler eğitime yönelik uygulamaların “Değerler Eğitimi” ile ilgili bir ders kapsamında yürütülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir: “Olmalı çünkü toplumda genel bir aşınma var. Merhamet ve hoşgörü eksikliği var. Toplumda maddiyatçılık ön planda bu da zaman zaman ilişkilere yansımakta (Ö-8)”, “Evet; zenginleştirilmiş, üzerine çalışılmış, etkinliklerle dolu değerler eğitimi dersi olmalı. Geçmişte veya günümüzde yaşanmış olayların değerler açısından incelenebileceği bir ders olmalı çıkarımların yapılabileceği bir ders (Ö-9)”, “Kesinlikle olmalı. Bu ders bu işin uzmanı olan kişilerce verilmelidir (Ö-11)” “BİLSEM’lerde kesinlikle değerler eğitimi dersleri olmalıdır. Bu derslerin de teori değil uygulama dersleri olması gerekir. Örneğin öğrenciler yatılı okul yurdu, askeri kışla, huzurevi ya da hastane ziyaretleri yaptırılıp insanların halinden anlamaları sağlanabilir. Bunun dışında konularla ilgili görevler verilebilir ve bu görevleri fotoğraf vb ile kayıt altına almaları ve görevi yerine getirdikten sonraki duygu ve düşüncelerini aktarmaları istenebilir (Ö-13)”, “Kesinlikle olmalı. Değerler eğitimi toplumun ayakta kalması için en büyük dinamiklerdendir. Değerlerimizden yoksun bilgili bireylerin topluma katkılarının zayıf olduğunu düşünmekteyim (Ö-14)”.

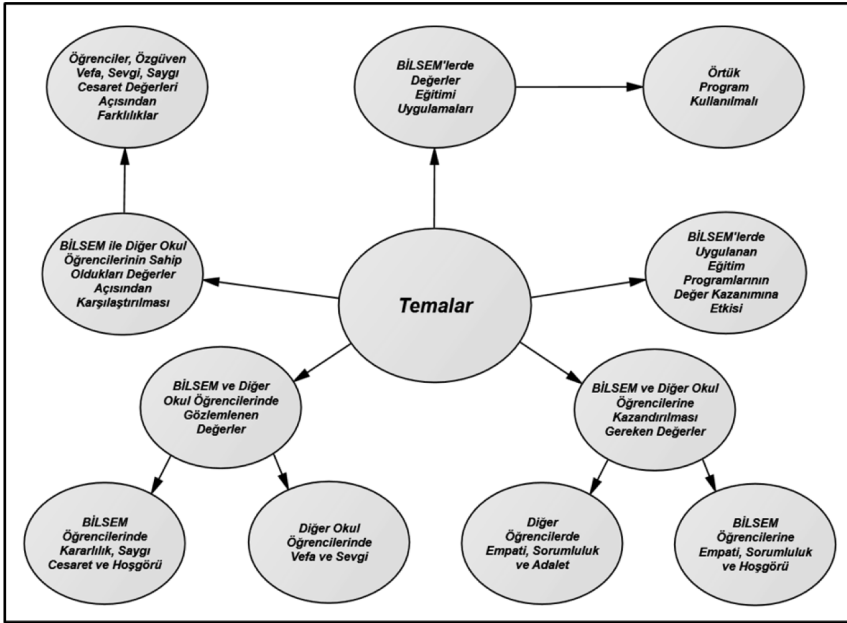
BİLSEM öğrencileri ile diğer okullara devam eden öğrencilerin sahip oldukları değerlerle ilgili öğretmenlerin görüşleri

Öğretmenlerin BİLSEM ve diğer okullara devam eden öğrencilerin sahip oldukları değerler açısından doğrudan karşılaştırma yaptıkları görüşler bu tema altında toplanmıştır. Bu doğrultuda öğretmenler BİLSEM’lerde öğrenim gören öğrenciler ile diğer okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında genel olarak *özgüven, vefa, sevgi, saygı, cesaret* gibi değerlerde farklılıklar görüldüğünü belirtmektedirler.

Öğretmenlerin bu soru ile ilgili görüşleri şu şekildedir: “BİLSEM’e devam eden öğrenciler normal okula devam eden öğrencilerden daha mutlu ve başarılı. Atölyeler, dersliklerin, müzik sınıflarının, kısacası fiziksel olanakların çok iyi olması, etkinlikler yapılırken bütün imkânların sağlanması, öğrenci sayılarının çok az olması, normal okullardaki öğrencilerden daha fazla özgüven sahibi olmaları değerler eğitimi etkilemektedir diye düşünüyorum (Ö-11)”, “İki grup arasında çok önemli bir fark görmüyorum. Özel yetenekli öğrencilerde bağımsız ve özgür düşünebilme özelliği daha bariz gözükmemekte (Ö-7)”, “BİLSEM’lere devam eden öğrencilerde bazı değerler ön plana çıkmaktadır: Özgüven, Empati, Hoşgörü, Adalet, Doğruluk, Dürüstlük, Saygı, Sevgi gibi değerlerdir. Normal okullara devam eden öğrencilerde genellikle: Kanaatkârlık, Alçak Gönüllülük, Sevgi, Yardımseverlik gibi değerler ön plana çıkmaktadır (Ö-12)”, “BİLSEM öğrencileri; mantıksal, başarı odaklı, özgüven yüksek, vefasız. normal okullara devam eden öğrenciler; duygusal, sıklılgan, özgüven düşük, vefalı (Ö-1)”, “Özgüven iyi olmakla beraber BİLSEM öğrencilerindeki aşırı özgüven onların sorumluluklarını yeterince yerine getirmemelerine ve bazen de normal öğrencilerin gerisinde kalmalarına neden olmakta. Yani özgüven; normal okullardaki öğrencilerin başarısında olumlu etki yaparken; BİLSEM öğrencilerindeki aşırı özgüven onların başarısını ve sosyal yaşantılarını olumsuz etkilemektedir. Normal okullarda eğitim gören öğrencilerde, bilgiyi aldıkları kişilere (öğretmenlerine, büyüklerine) karşı bir vefa, minnet duygusu olduğunu görüyoruz ancak, BİLSEM öğrencilerinde bu minneti, bu saygıyı pek göremediğimizi düşünüyorum. Bunun sebebi yine aşırı özgüven ve iletişim problemleri. Duygularını ifade etmede çok rahat değiller (Ö-3)”, “BİLSEM öğrencileri ortak projeler üretiyorlar, grup dersleri yapıyorlar. Bu çalışmalar uzun süre devam ettikten sonra ortaya yardımseverlik, hoşgörü, saygı ortamı çıkıyor. Normal okullarda çocuklar kolayca kaçma peşindedir, yani çoğunluğu böyle. Ödevini başkasına yıkmak, arkadaşını ispiyonlamak kendi görevlerini bile zor yaparken başkası için içine girince yardım etmemek gibi durumlar ortaya çıkıyor. Tabi ki hepsi böyle değil ama çoğu öğrencilerde yardımseverlik, hoşgörü ve sevgi, saygı değerleri çok önemsenmiyor (Ö-5)”, “BİLSEM öğrencileri kendilerine yapılan iyilik ve gösterilen yakınlığı çok çabuk unutmaktadır; ancak bilsem dışı öğrenciler ise daha vefalıdır. BİLSEM öğrencileri yeni durum ve olaylar karşısında çekinmezken; normal öğrenciler çekingen kalmaktadırlar. (Ö-13)”.

Sonuç, Tartışma ve Öneri

Özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları değerler açısından diğer öğrencilerden farklı olup olmadığını öğretmen görüşleri doğrultusunda ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada genel olarak bakıldığında BİLSEM’lerde öğrenim gören ve görmeyen öğrencilerde gözlenen değerlerin farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrencilere kazandırılması gereken değerlere ilişkin öğretmen görüşlerinin önemli derecede benzeştiği de dikkat çekmektedir. BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasına yönelik etkisini ortaya koyan ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin yarısı uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu belirtirken, diğer yarısı ise etkili olmadığını belirtmişlerdir. BİLSEM’lerde değerler eğitimine yönelik yapılabilecek uygulamalara ilişkin görüşler incelendiğinde büyük öğretmenlerin çoğunluğu değerler eğitimi uygulamalarının program içerisinde örtük olarak kazandırılması gerektiğine vurgu yaparken, az sayıda öğretmen ise bağımsız değerler eğitimi dersinin programda yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerine göre, BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında genel olarak *özgüven, vefa, sevgi, saygı, cesaret* gibi değerlerde farklılıklar görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda öğretmen görüşlerine ilişkin ulaşılan temalar model ile ifade edilmiştir. (Şekil.1)

Şekil 1. Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar

Alan yazın incelendiğinde Gökdere ve Çepni (2003), üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolünü incelemiştir. Dilmaç (2007), fen lisesi öğrencilerine 14 hafta boyunca verilen değerler eğitiminin öğrencilerin sorumluluk dostluk/arkadaşlık, barışçı olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü değerlerini geliştirme-sindeki etkisini incelemiştir. Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013), üstün zekâlı ve ye-tenekli öğrencilerin değerleri nasıl algıladıkları metaforlar yoluyla belirlemiştir. Ateş (2014), üstün yetenekli çocukların karakter ediminde göstermiş olduğu değişim fark-larını belirlemeyi amaçlamıştır. Ancak alan yazında BİLSEM’lerde öğrenim gören özel yetenekli öğrenciler ile BİLSEM’lerde öğrenim görmeyen öğrencilerin değer kazanımları ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular *Şekil 1.* de verilerek çalışmanın bun-dan sonraki bölümünde tartışılan verilerinin ana hatlarını sunmada yardımcı olacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğ-rencilerin sahip oldukları değerlere ilişkin öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda or-taya koyulması amaçlandığı çalışma sonucunda, özel yetenekli öğrencilerde *özgüven ve doğruluk* değerleri yanı sıra *kararlılık, saygı, cesaret ve hoşgörü* değerlerinin sık göz-lemlendiği sonucuna ulaşılrken; *empati, sorumluluk ve hoşgörü* değerlerinin de ka-zandırılması gerektiği öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Machů & Navrátilová (2014) ise aile, sağlık ve arkadaşlık gibi değerlerin üstün yetenekli öğrencilerde göz-lemlendiğini belirtmektedir. Berkowitz & Hope (2009), kazandırılan ahlaki değer-lerin ve erdemlerin içselleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çağlar (2004), üstün yetenekli öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında, öğrencilerin kendilerini açık ve bağımsız bir şekilde ifade ettiklerini, özgüvenlerinin yüksek olduğuna, hoşgörülü ol-duklarını ve cesaretleri ile yeteneklerinin doğru orantılı olduğuna dikkat çekmiştir. Bu ifade çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ancak yine aynı çalış-mada sorumluluk değerlerinin yüksek oluşuna yapılan vurgu çalışma sonuçları ile örtüşmemektedir. Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013), öğrencilerin değerlere yönelik metaforlarını tespit etmeye yönelik çalışmasında doğruluk ve saygı değerine ilişkin metaforların çokça üretilirken empati değerine ilişkin metaforların hiç üretilmedi-ğini tespit etmişlerdir Bu sonuç araştırma ile paralellik göstermektedir. Berkowitz & Hope, (2009) özel yetenekli öğrencilerde etik ve ahlaki değerlere odaklanması gerektiğine vurgu yaparken, Machů & Navrátilová (2014) ise son yıllarda maddi de-ğerlerin arttığını belirterek bunu “toplum ve değerler karşılıklı olarak birbirini etki-lemekte dolayısıyla çocukların ve gençlerin değer sistemleri toplumun sahip olduğu değerlere göre şekillenmekte” ifadesi ile açıklamaktadır.

Çalışma sonuçlarının alanyazınla büyük oranda örtüştüğü ancak bazı alt temalar-da farklılaştığı görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde üstün yetenekli çocukların her yaşta gelişimlerine uygun ortam bulduklarında bu özellikleri gösterebileceğini or-taya koymaktadır (Çağlar, 2004). Dikkat çeken bir diğer sonuç ise özel yetenekli öğ-rencilerin öğretmen görüşlerine göre hoşgörü değeri hem sahip oldukları hem de sahip olmaları gereken değerler arasında yer almaktadır. Bu durum öğretmenlerin gelecekte bu öğrencilerde hoşgörü değerini mutlaka görmek istemeleri ile açıklanabilir.

Alanyazın incelendiğinde genel bir kural olmasa da üstün yetenekli öğrencilerin birçok özellik açısından yaşlılarından farklı oldukları ve birçok özelliği yaşlılarından önce edindikleri görülmektedir (Akarsu, 2004; Ateş, 2014; Çağlar, 2004; Davashgil, 2004). Bu durumu Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013), öğrencilere değerleri metaforlarla açıklattığı çalışmasında öğrencilerin gelişim açısından somut işlemler döneminde olmalarına karşın bu araştırmada kendilerine sorulan soyut ifadeler olan değerlerle ilgili metafor üretebilmelerini bu öğrencilerin zihinsel olarak ve değerleri anlama açısından yaşlılarından birkaç yaş ilderde olmaları ile açıklamaktadır. Nguyen, Jin & Gross (2013) ise üstün yetenekli ve diğer öğrencileri sahip oldukları değerler açısından karşılaştırdıkları çalışmalarında üstün yetenekli çocukların puanlarının yüksek olduğunu belirtmektedirler. Araştırma sonucunda bilim ve sanat merkezlerinde öğrenim gören özel yetenekli öğrenciler ile diğer okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında genel olarak *özgüven, vefa, sevgi, saygı, cesaret* gibi değerlerde farklılıklar görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Gökdere ve Küçük (2003), çalışmalarında üstün yetenekli öğrencilerin karakter özellikleri ve değerler yönünden akranlarından üst seviyede bulunduğu ifade etmektedir.

Görüşmeler sonucunda öğretmenlerin yarısı BİLSEM’de uygulanan eğitim programlarının değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu belirtirken, diğer yarısı ise etkili olmadığını belirtmişlerdir. Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013), çalışmalarında üstün yetenekli öğrencilerin değerlere ilişkin metafor üretme durumları incelemişler, çalışma sonucunda öğrencilerin üçte ikisinin metafor üretemediklerini bu durumun öğrencilerin çoğunun değerlere ilişkin çok derin bilişsel yapıya sahip olmadıklarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu durum BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programlarının değer kazanımına ilişkin yetersiz olduğu ve bu öğrencilere yönelik eğitim programlarında değerler eğitime mutlaka yer verilmesi gerektiği şeklinde açıklanabilir.

Tarman ve Kuran’a (2014) göre değer eğitimi hem öğretim programları hem de örtük program kapsamına giren uygulamalar ile yapılmaktadır. Gömleksiz ve Cüro (2011) ise doğrudan değer öğretiminin, derslerin içinde farklı öğretim yöntem ve tekniklerle planı bir şekilde öğrencilere kazandırılırken, örtük program ile öğretilen değer eğitimi, okul ortamındaki kurallar, yönetimin ve öğretmenlerin tutum ve davranışları vb. şeyler ile öğrencilere kazandırıldığını ifade etmektedir. Berkowitz & Hope (2009) ise özel yetenekli öğrencilerin kişisel özelliklerinin değer kazanmaya uygun olduğunu belirtmektedir. Araştırma kapsamında BİLSEM’lerde değerler eğitime yönelik yapılabilecek uygulamalara ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin önemli bir kısmı değerler eğitiminin programın içerisinde örtük olarak kazandırılması gerektiğine vurgu yaparken, az sayıda bir öğretmen ise bağımsız değerler eğitimi dersinin programda yer alması gerektiğine vurgu yapmıştır. Ancak değerlerin duyuşsal alana hitap eden olgular olması nedeniyle örtük program ile kazandırılmasının daha doğru olacağı şeklinde açıklanabilir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda bir takım önerilerde bulunulmuştur. Uygulayıcılara yönelik, bilim ve sanat merkezlerinde öğrenim gören özel yetenekli öğrenciler için doğrudan veya örtük olarak uygulanmak üzere değerler eğitimi programı geliştirilebilir. Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan öğretmenlere değerler eğitimi uygulamalarına yönelik hizmet içi eğitim verilebilir. Araştırmacılara yönelik ise bilim ve sanat merkezlerinde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin değer sahip oldukları değerlere ilişkin deneysel bir çalışma yapılabilir. BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre özgüven ve doğruluk değerinin gözlemlenme durumu nedenleri bir çalışma ile tespit edilebilir. Öğretmen görüşlerine göre BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları değerler farklılaşırken, sahip olmaları gereken değerlerin benzer olması görüşü derinlemesine incelenebilir. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre BİLSEM’lerde ve diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerde empati ve sorumluluk değerlerinin eksikliğinin nedenleri araştırılabilir.

Kaynakça

- Akarsu, F. (2004). Üstün yetenekliler. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Aktepe, V. ve Aktepe, L. (2015). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri: Kırşehir BİLSEM Örneği. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 10(1), 69-80.
- Ateş, E. (2014). Üstün Yetenekli 6. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Etkililiği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Berkowitz, M. W. & Hope, M. A. (2009). Character Education and Gifted Children. High Ability Studies. 20(2),131-142.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cevzici, A. (2006). Felsefe Ansiklopedisi. Cilt:4. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Çağlar, Ü. (2004). Üstün Zekalı Çocukların Eğitim ve Öğretimi. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davashgil, Ü. (2004). Üstün Çocuklar. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davies, B. J & Davies, B. (2014). Eğitimde Yetenek Yönetimi. Tufan Aytaç, Cemalettin İpek (Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Dilmaç, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Eğitimi Ölçeği ile Sinanması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gökdere, M. ve Küçük, M. (2003). Zihinsel Alanda Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Eğitimindeki Durumları: Bilim Sanat Merkezleri Örnekleme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 3 (1), 101-124.
- Gökdere, M.ve Çepni, S. (2003). Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen değerler eğitiminde öğretmenin Rolü. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(2), 93-107.
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(11), 95-134.
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. ve Karapazar, H. (2013). Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26), 185-225.
- Kuzu, İ. Y. ve Şenol, C. (2012). Üstün Yetenekliler Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (BİLSEM Örneği). E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi(E-International Journal of Educational Research),3(2), 13-35.
- Machů, E. & Navrátilová, S (2014). Value Preferences of Gifted Fifth Grade Pupils from Selected Elementary Schools in the Czech Republic. New Educational Review, 35(1), 175-186.

- MEB, (2005). Sosyal Bilgiler Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39>. Erişim tarihi. 30.05. 2015.
- MEB, (2007). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. http://orgm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2015_08/27014859_bilsemynerge.pdf. Erişim tarihi.29.10.2015.
- MEB, (2013). Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017. http://orgm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2013_10/25043741_zelyeteneklibireylerstratejiveuygulamaplan20132017.pdf. Erişim tarihi.03.11.2015.
- MEB, (2015). 2015-2016 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu. http://orgm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2015_10/26091626_blsemkilavuz 26.10.2015.pdf. Erişim tarihi.29.10.2015.
- Nguyen, T. M. P, Jin, P. & Gross, M. U. M. (2013). Confucian Values in Vietnamese Gifted Adolescents and their Non-Gifted Peers. *Gifted and Talented International* 28(1), 227-238.
- Silverman, L.K. (1994). The Moral Sensitivity of Gifted cHildren and the Evolution of Society. *Ro-eper Review*, 17(2), 110–117.
- Şahin, Ç. (2013).Verilerin Analizi. Remzi Y. Kıncal. (Ed.). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (İkinci Baskı) içinde (s. 52-80). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tarman, B. ve Kuran, B. (2014). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersindeki Değerlerin Öğrenilme Düzeyleri ile Çevre İlişkisi Hakkında Öğretmen Görüşleri. *GEFAD / GUJGEF*, 34(2), 293-319
- TBMM, (2012). Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonu Raporu. http://orgm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2013_03/28093628_trkiyebymilletmeclisiraporu.pdf. Erişim tarihi.29.10.2015.
- TDK, (2015). Güncel Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.563baf95520d90.28338570. Erişim Tarihi: 05.11.2015.
- Yaylacı, F. ve Beldağ, A. (2015). Karar Verme Sürecinde Okul Yöneticileri ve Değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 165-176
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.